

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського
Інститут педагогіки НАПН України, відділ навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет Харбінський інженерний університет (Китай)
Кіонгінський національний педагогічний університет, м. Інчхон, Республіка Корея
Русенський університет імені Ангела Канчева, Болгарія
Шуменський університет імені Єпископа Костянтина Преславського, Болгарія
Кагульський державний університет імені Богдана Петричейку Хашдеу, Молдова
Тараклійський державний університет імені Григорія Цамблака, Молдова

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 205-річчю
Університету Ушинського

(6 червня 2022 року, м. Одеса)

References:

1. Bogdanets-Biloskalenko, N. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny: "Dytiacha literatura" [Curriculum on the academic discipline "Children's literature"]. 2014. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/8436/>
2. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [State standard of basic and complete general secondary education]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №1392 vid 23 lystopada 2011 roku. URL: <http://school164.klasna.com/uk/site/novii-derzhavnii-standart.html>].
3. Kachak, T. Osoblyvosti vyvchennia literatury dlia ditei u konteksti pidhotovky maibutnikh vchyteliv pochatkovoї shkoly. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. 2011. – № 4 (Ch. 1). – S. 25-30.
4. Fidkevych, O., Bogdanets-Biloskalenko, N. Navchalno-metodychni posibnyk «Nova ukrainska shkola: teoriia i praktyka formuvannia otsiniuvannia u 3-4 klasakh zakladiv zahalnoi serednoi osvity» [Educational and methodical manual "The New Ukrainian school: theory and practice of formative assessment in 3rd-4th grades of general secondary education"]. K.: «Henez», 2020. – 96 s.

МЕТОДОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ-МЕТОДИСТІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Алла Бугуш, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, професор кафедри теорії і методики дошкільної освіти Університету Ушинського (Україна, м. Одеса)

Марина Рогачко-Островська, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Університету Ушинського (Україна)

Анотація. У статті розкрито науково-методологічний напрям професійно-методичної роботи майбутнього вихователя-методиста закладу дошкільної освіти: основні поняття методології та формування професійно-методичної компетентності.

Ключові слова: вихователь-методист, методологія, закон, закономірність, принципи, компетентнісний підхід, професійно-методична компетентність вихователя-методиста.

METHODOLOGICAL PARADIGM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE EDUCATORS-METHODISTS IN THE CONDITIONS OF MASTER'S DEGREE

Alla Bogush, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Professor of the Department of Theory and Methods of Preschool Education, Ushinsky University (Ukraine);

Maryna Rohachko-Ostrovskya, Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant of the Department of Theory and Methods of Preschool Education, Ushinsky University (Ukraine)

Abstract. The article reveals the scientific and methodological direction of professional and methodological work of the future educator-methodologist of preschool education: the basic concepts of methodology and the formation of professional and methodological competence.

Key words: facilitator-methodist, methodology, law, law, principles, competence approach, professional and methodological competence of a facilitator-methodologist.

Вступ. Одним із стратегічних напрямів сучасної освіти України є її реформування та модернізація, спрямована на входження України в європейський простір. Первинною ланкою освіти в Україні є дошкільна освіта, змістом якої є державний стандарт – Базовий компонент дошкільної освіти, тобто сформовані компетентності у випускників закладів дошкільної освіти

за освітніми напрямками. Успіх реалізації БКДО багато в чому залежить від професіоналізму педагогічного колективу ЗДО, зокрема від вихователя та вихователя-методиста-«архітектора» (Швайка, 2017) – якості освітньо-виховної роботи у ЗДО.

У статті висвітлено один із основних напрямів у роботі вихователя-методиста ЗДО – науково-методологічний.

Мета статті: розкрити методологічні засади організації освітньо-виховного процесу у ЗДО вихователем-методистом.

Проблема методичної роботи у ЗДО досліджувалася рядом учених (А. Богущ, В. Волкова, Г. Григоренко, О. Корнєєва, К. Крутій та ін.). Водночас науково-методологічний напрям роботи вихователя-методиста ЗДО залишився поза увагою вчених.

Методична робота у ЗДО відбувається у двох напрямках: методична робота вихователів з дітьми, які працюють у відповідній віковій групі і зобов'язані за посадовими вимогами здійснювати методичну роботу.

Методична робота вихователя є складником системи методичної роботи ЗДО, яку він здійснює у суб'єктивному форматі відносно всіх інших учасників методичної роботи і власної професійно-педагогічної діяльності. Вона відповідає професійному статусу (посаді) вихователя і передбачає удосконалення його методологічного, науково-теоретичного, технологічного, методичного рівнів підготовки та готовності до самореалізації.

Учені розглядають два варіанти методичної роботи вихователя: вихователь є об'єктом методичної роботи, тобто – позиція учня, його роботу вивчають (контролюють вихователь-методист і директор); вихователь-суб'єкт методичної роботи на компетентнісній основі. Це зобов'язує його бути методологічно (компетентнісний підхід) і методично грамотним.

Центром методичної роботи ЗДО є вихователь – методист, який організує, контролює і забезпечує якість освітньо-виховного процесу та педагогічного колективу закладу.

Визначимо поняття вихователь-методист – це професіонал із вищою спеціальною дошкільною освітою магістерського рівня; особистість, яка має глибокі методологічні, науково-теоретичні, психолого-педагогічні знання методичної спрямованості; обізнана із фаховими методиками та нормативно-правовим і програмним забезпеченням і відповідає вимогам державного стандарту професії вихователь-методист.

Отже, методична робота закладу дошкільної освіти – це цілеспрямована, систематична робота педагогічного колективу ЗДО під керівництвом вихователя-методиста, спрямована на підвищення їхнього компетентнісного рівня відповідно до державних стандартів професії; педагогічної майстерності кожного учасника освітнього процесу, спрямовану на розвиток насамперед свого творчого потенціалу, креативності та підвищення результативності і якості освітньо-виховного процесу в ЗДО.

Сьогодні в Україні завершується розроблення Державних професійних стандартів професії вихователь-методист, у якому чітко прописано як трудові функції, так і професійні компетентності вихователя-методиста.

Зважаючи на актуальність і потребу практики дошкільної освіти в ОПП для здобувачів освіти магістратури в Університеті Ушинського (м. Одеса) було введено на факультеті дошкільної педагогіки і психології нову обов'язкову навчальну дисципліну «Методична робота у ЗДО», за якою передбачається підготовка майбутніх вихователів-методистів ЗДО. У змісті курсу особлива увага звертається на такий напрям роботи вихователя-методиста, як методологічне забезпечення вихователями різних вікових груп освітнього процесу.

У сучасних освітньо-професійних програмах для студентів магістратури педагогічних вишів України дошкільного профілю виокремлено навчальну дисципліну «Методична робота в закладах дошкільної освіти», за якою передбачається підготовка майбутніх вихователів-методистів ЗДО.

Одним із напрямів (з-поміж усіх інших) роботи вихователя-методиста, визначено методологічно-наукове забезпечення вихователями різних вікових груп освітньо-виховного процесу з урахуванням провідних методологічних підходів та сучасних наукових досліджень

у галузі дошкільної освіти. Для реалізації цього напрямку методичної роботи вихователів-методист повинен мати ґрунтовну методологічну й наукову підготовку, яку майбутній фахівець здобуває у процесі навчання в магістратурі.

Започатковуючи розроблення змісту навчальної дисципліни для здобувачів магістратури, «Методична робота у закладах дошкільної освіти» було здійснено анкетування практиків-вихователів і вихователів-методистів ЗДО.

В анкетуванні було задіяно 50 вихователів і 25 вихователів-методистів Одеської, Миколаївської, Рівненської областей. Здобуті результати, на жаль, були невтішними.

Так, на запитання анкети «Як Ви розумієте сучасну вимогу до напрямку методичної роботи у ЗДО: «науково-методологічне забезпечення освітньо-виховного процесу з дітьми у ЗДО»? було отримано такі відповіді: 86% вихователів і 74% вихователів-методистів відповіли: «це вивчення нових наукових надходжень із психології, педагогіки, фахових методик, це знання державних документів, Закону «Про дошкільну освіту», БКДО.

На запитання «Як Ви розумієте поняття «методологія освіти»? відповіді були такими: «вивчення нових наукових надходжень із психології, педагогіки, методик» (60 % вихователів і 40% вихователів-методистів); «обізнаність із державними документами»; «Закони «Про дошкільну освіту», «Про права дитини», державні стандарти ДО, БКДО, Конституція України (40% вихователів і 50% вихователів-методистів і 10% із них відмовились відповідати).

Крім того, з'ясувалось, що ніхто із респондентів не назвав методологічні закони. Водночас 54% вихователів-методистів назвали педагогічні закони («єдність розвитку, навчання і виховання», «практика – критерій істини»). Не змогли пояснити опитувані, «що таке закономірність та як її визначають». Водночас 90% усіх респондентів назвали від 3 до 5 дидактичних принципів.

Щодо провідного методологічного підходу в організації освітньо-виховного процесу ЗДО, то відповіді були неоднотайними: «діяльнісний підхід» (40% вихователів і 20 % вихователів-методистів); «особистісний» (30% вихователів і 16% вихователів-методистів); «інтегрований» (20% вихователів і 34% вихователів-методистів); «компетентнісний підхід» (10% вихователів і 30% вихователів-методистів).

Враховуючи недостатню обізнаність практичних працівників із методологією освіти, у змісті дисципліни «Методична робота у ЗДО» було виокремлено тему «Методологічні засади методичної роботи у ЗДО». Розглянемо сутність наукових понять, які презентовано в навчальній дисципліні «Методична робота у ЗДО».

Методологію розглядаємо як наукове (філософське) вчення про методи пізнання і перетворення реальної дійсності, яке розкриває загальні закони, закономірності, принципи, підходи до будь-якої діяльності людини в життєвому і суспільному просторах. Водночас їх зміст і дія буде різною залежно від виду діяльності, зокрема, професійної діяльності.

Вважаємо, що кожний фахівець у галузі дошкільної освіти всіх її ланок (від закладу дошкільної освіти до вищої школи) має бути обізнаний із загальними методологічними законами, якими послуговується суспільство. З-поміж них закони: розвитку, єдності й боротьби протилежностей, перехід кількісних змін у якісні, закон заперечення-заперечення.

У процесі лекцій, семінарських занять, колоквиумів здобувачі магістратури наводили приклади конкретної професійної спрямованості: дія методологічного контенту законів у різних аспектах розвитку особистості дитини чи її діяльності. Наприклад, студентам пропонуємо поміркувати (пригадати дослідження), якщо дитина раннього віку починає розмовляти реченнями, яка впродовж тривалого часу розмовляла окремими словами, що супроводжувались діями і рухами. Який методологічний закон діє у цьому випадку?

Здобувачі магістратури виконують магістерські роботи, які передбачають експеримент і виокремлення закономірностей, що є результатами науково-дослідної роботи.

На консультаціях науковий керівник роботи пояснює студенту, що закономірності – це об'єктивні зв'язки, які реально існують між різними компонентами (чи складниками) процесу навчання, виховання і розвитку, які повторюються і діють за формулою: «якщо..., то...». Тобто тільки за певних умов можливий певний результат. Наприклад, між творчим характером

методичної роботи вихователя-методиста і творчою роботою педагогічного колективу ЗДО. Основою закономірностей є причино-наслідкові зв'язки.

Провідним методологічним підходом в організації освітньо-виховного процесу у ЗДО є компетентнісний, за яким визначаються професійні державні стандарти вихователя, вихователя-методиста і дітей дошкільного віку.

У вихователя-методиста по завершенні навчання у ЗДО повинна бути сформована професійно-методична компетентність. Професійно-методичну компетентність вихователя-методиста розуміємо як інтегроване особистісне утворення фахівця, яке передбачає наявність професійно-методичних знань, умінь і навичок, інноваційних форм, методів, технологій роботи з дітьми дошкільного віку та підвищенням кваліфікації вихователів, високий професіоналізм, методична грамотність, методична культура; вміння організувати освітньо-виховний процес вихователів, спрямований на успішний гармонійний розвиток дітей; уміння планувати освітньо-виховну роботу ЗДО відповідно до державних стандартів (БКДО).

Отже, введення нової навчальної дисципліни до складу ОПП майбутніх магістрів дозволяє ефективно підготувати майбутніх вихователів-методистів до професійно-методичної роботи в ЗДО.

Список використаних джерел:

1. Богущ А. М. Мовленнєво-методична спрямованість підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки. 2019. №3 (128). С. 9-14.
2. Волкова В. Організація методичної роботи. Шк. світ. 2010.
3. Гончаренко С. У. Методика як наука. К., Хм. - кий: АПН України. 2000.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне: Волинські обереги, 2012.
5. Швайка Л. А. Методична робота у ЗДО. Х. «Основа». 2017.

References:

1. Bogush, A. (2019). Movlennievo-metodychna spriamovanist pidhotovky maibutnix mahistriv doshkilnoi osvity. Naukovyi visnyk PNPU im. K. D. Ushynskoho. Pedahohichni nauky. № 3 (128). P. 9-14.
2. Volkova, V. (2010). Orhanizatsiia metodychnoi roboty.
3. Honcharenko, S. (2000). Metodyka yak nauka. APN Ukrainy.
4. Honcharenko, S. (2012). Pedahohichni zakony, zakonoprnosti, pryntsyipy. Suchasne tлумachennia. Rivne: Volynski oberehy.
5. Shvaika, L. (2017). Metodychna robota u ZDO. «Osнова».